

**ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ
ΜΑΓΓΑΝΙΟΜΕΤΡΙΑ:
ΟΓΚΟΜΕΤΡΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΟΞΑΛΙΚΩΝ ΙΟΝΤΩΝ**

Αθήνα, 2018

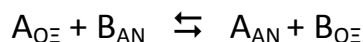
ΟΞΕΙΔΟΑΝΑΓΩΓΙΚΕΣ ΟΓΚΟΜΕΤΡΗΣΕΙΣ

- Είναι πιθανώς η μεγαλύτερη ομάδα ογκομετρικών μεθόδων ανάλυσης
- Εφαρμόζεται στον προσδιορισμό πληθώρας ανόργανων και οργανικών ουσιών
- Στις οξειδοαναγωγικές ογκομετρήσεις χρειάζονται πρότυπα διαλύματα λίγων σχετικά ουσιών γιατί **ένα ισχυρό οξειδωτικό (αναγωγικό) μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον προσδιορισμό μεγάλου αριθμού αναγωγικών (οξειδωτικών) ουσιών**
- Προτιμάται η χρήση προτύπου διαλύματος οξειδωτικού, γιατί είναι δύσκολη η αποφυγή οξείδωσης προτύπου διαλύματος ισχυρού αναγωγικού από το ατμοσφαιρικό οξυγόνο

Εξαιρέση: το θειοθειικό νάτριο ($\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3$)

- Για να είναι μια **οξειδοαναγωγική αντίδραση κατάλληλη για ογκομετρική ανάλυση**, πρέπει να είναι:
  - ▶ Στοιχειομετρική
  - ▶ Ποσοτική
  - ▶ Ταχεία
  - ▶ Εύκολη στον καθορισμό του τελικού σημείου (π.χ. δείκτες)
- **Χαρακτηριστικές Κατηγορίες Οξειδοαναγωγικών Ογκομετρήσεων**
  - ▶ **Μαγγανιομετρία** ($\text{MnO}_4^- \rightarrow \text{Mn}^{2+}$)
  - ▶ Χρωμιομετρία ($\text{Cr}_2\text{O}_7^{2-} \rightarrow \text{Cr}^{3+}$)
  - ▶ Δημητριομετρία ($\text{Ce}^{4+} \rightarrow \text{Ce}^{3+}$)
  - ▶ **Ιωδιομετρία – Ιωδομετρία**
  - ▶ Υπεριωδιομετρία ($\text{IO}_4^- \rightarrow \text{IO}_3^-$) κ.λπ.

ΟΞΕΙΔΟΑΝΑΓΩΓΙΚΕΣ ΟΓΚΟΜΕΤΡΗΣΕΙΣ

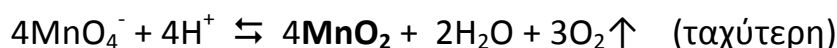
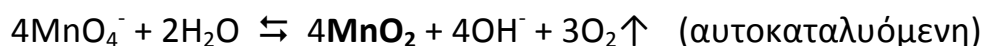
ΜΑΓΓΑΝΙΟΜΕΤΡΙΑ

$KMnO_4$: πρότυπο διάλυμα - ισχυρό οξειδωτικό

δεν είναι πρωτογενές πρότυπο αν και καθαρό (99,6 %): *αποσυντίθεται*
βράζεται, διηθείται και φυλάσσεται σε σκουρόχρωμες φιάλες

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

1. **ΑΠΟΣΥΝΤΙΘΕΤΑΙ** σε ουδέτερα και όξινα διαλύματα

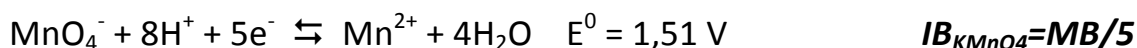

Η αποσύνθεση του $KMnO_4$ επιταχύνεται από: το **φως**, **θερμότητα**, Mn^{2+}

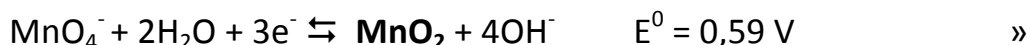
2. **ΟΞΕΙΔΩΝΕΙ** ΤΑ $Cl^- \rightarrow Cl_2$

3. **ΑΝΑΓΕΤΑΙ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ**

• **Ισχυρά όξινα διαλύματα ($[H^+] > 0,5M$)**

• **Ασθενώς όξινα, ουδέτερα & ασθενώς αλκαλικά διαλύματα (pH 2-12)**

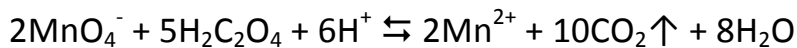
• **Ισχυρά αλκαλικά διαλύματα ($[OH^-] \approx 1 \text{ M}$)**

ΟΓΚΟΜΕΤΡΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΟΞΑΛΙΚΩΝ ΙΟΝΤΩΝ

ΑΡΧΗ ΜΕΘΟΔΟΥ

Τα οξαλικά ιόντα ογκομετρώνται με πρότυπο διάλυμα KMnO_4 σε ισχυρά όξινο με H_2SO_4 περιβάλλον:

Βιβλιογραφία: «Ποσοτική Ανάλυση» των Θ.Π. Χατζηγιάννου, Α.Κ. Καλοκαιρινού και Μ. Τιμοθέου-Ποταμιά, Αθήνα 1998, Κεφάλαιο 12

ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΙΑ

1. Οξαλικό νάτριο, πρωτογενής πρότυπη ουσία
2. Διάλυμα H_2SO_4 0,9 M (1,8 N)

ΠΡΟΣΟΧΗ!!! ΣΤΟΝ ΑΠΑΓΩΓΟ ΜΕ ΓΥΑΛΙΑ

Η αραιώση πυκνών οξέων γίνεται πάντα με προσθήκη του οξέος σε H_2O !

Παρασκευή

Ανά δυάδα φοιτητών, σε ογκομετρική φιάλη των **1000 ml**, που περιέχει περίπου **600 ml H_2O** , προστίθενται **προσεκτικά 50 ml π. H_2SO_4 (36 N)**. Το διάλυμα αραιώνεται βραδέως και με ήπια ανακίνηση μέχρι τη χαραγή και αναμιγνύεται πολύ καλά με επανειλημμένη αναστροφή της φιάλης, κατά τα γνωστά.

- Δε χρησιμοποιείται HCl γιατί τα Cl^- δρουν αναγωγικά:
$$2\text{MnO}_4^- + 10\text{Cl}^- + 16\text{H}^+ \rightleftharpoons 2\text{Mn}^{2+} + 5\text{Cl}_2\uparrow + 8\text{H}_2\text{O}$$
- Δε χρησιμοποιείται HNO_3 γιατί αντιδρά με τα $\text{C}_2\text{O}_4^{2-}$

3. Πρότυπο διάλυμα KMnO_4 ($\sim 0,1 \text{ N} \equiv 0,02 \text{ M}$)

i) Παρασκευή

Με ένα **γυάλινο χωνί** και τη **λαβίδα** σας πηγαίνετε στο παρασκευαστήριο για να πάρετε **υαλοβάμβακα** (**δεν τον πιάνουμε με τα χέρια!**) για τη διήθηση του KMnO_4 .

Στη συνέχεια, με ογκομετρικό κύλινδρο, παίρνουμε **50 ml** από το πυκνότερο KMnO_4 (1 N) και το διηθούμε με προσοχή, μέσω του χωνιού με τον υαλοβάμβακα, σε ογκομετρική φιάλη των **500 ml**. **Εκπλένουμε μόνο με 5 ml** απιονισμένου νερού. Στη συνέχεια, αραιώνουμε **περίπου** μέχρι τη χαραγή και ανακινούμε καλά, κατά τα γνωστά. Προστατεύουμε τη φιάλη από το φως ή μέσα στο ντουλάπι ή καλύπτοντάς την.

ii) Τιτλοδότηση

ΠΡΟΣΟΧΗ!!!

- Πριν από την πλήρωση της **προχοϊδας με το διάλυμα KMnO_4 0,1 N**, αυτή πρέπει να **εκπλένεται με 5-10 ml** από το ίδιο διάλυμα για **ομογενοποίηση**.
- Να πληρώνεται, επίσης, το **κάτω της στρόφιγγας τμήμα της προχοϊδας**.
- Η **ανάγνωση της προχοϊδας** γίνεται στην **κορυφή του μηνίσκου** και όχι στη βάση του, **λόγω του έντονου χρώματος των υπερμαγγανικών ιόντων**.
- Η **παρατήρηση της αλλαγής του χρώματος** του διαλύματος της κωνικής φιάλης να **υποβοηθείται με τοποθέτηση λευκού χαρτιού** κάτω από την εκάστοτε κωνική φιάλη.
- Στη συγκεκριμένη άσκηση, **το ρόλο του δείκτη παίζει ο ίδιος ο τιτλοδότης**. Επειδή λοιπόν η οποιαδήποτε χρώση του διαλύματος προέρχεται από την **πρώτη περίσσεια του διαλύματος του KMnO_4** , θα πρέπει να επιδιώκεται **το πιο αχνό ρόδινο χρώμα** του ογκομετρούμενου διαλύματος.

Ζυγίζονται με ακρίβεια $\pm 0,0001 \text{ g}$, **εκ διαφοράς**, σε καθεμιά από **τρεις (αριθμημένες) κωνικές φιάλες** των 250 ml **0,25-0,30 g** πρωτογενούς προτύπου $\text{Na}_2\text{C}_2\text{O}_4$, το οποίο έχει προηγουμένως ξηρανθεί κατάλληλα (έτοιμο από το παρασκευαστήριο).

Η **διαλυτοποίηση** των ζυγισμένων ποσοτήτων **δεν γίνεται ταυτόχρονα** και στις τρεις κωνικές φιάλες αλλά **σε κάθε μία διαδοχικά** (Παρατήρ. 1). Στην πρώτη κωνική φιάλη προστίθενται **περίπου (με ογκομετρικό κύλινδρο) 75 ml H₂SO₄ 0,9 Μ**. Το διάλυμα θερμαίνεται στους **80-90 °C (λίγο πριν αρχίσει ο βρασμός, Παρατήρ. 2,3)** και ογκομετρείται **θερμό** όπως είναι (Παρατήρ. 4), με το προς τιτλοδότηση διάλυμα του **KMnO₄** (που βρίσκεται στην προχοΐδα), υπό συνεχή **έντονη ανάδευση** (Παρατήρ. 5) μέχρις **εμφάνισης σταθερής (επί 30 s) ελαφρά ρόδινης χροιάς**. Επειδή η χρώση του διαλύματος οφείλεται στην πρώτη περίσσεια του **KMnO₄**, κοντά στο Ι.Σ. η προσθήκη του τιτλοδότη γίνεται **κατά σταγόνες**. Μετά το τέλος της πρώτης τιτλοδότησης καταγράφεται ο τελικός όγκος του **KMnO₄**.

Πραγματοποιούνται **διαδοχικά** και οι δυο επόμενες τιτλοδοτήσεις.

Αφού εκτελεστεί και τυφλό πείραμα, υπολογίζονται οι τρεις κανονικότητες, η μέση τιμή τους και τα γνωστά στατιστικά.

ΠΡΟΣΟΧΗ!!!

- **Αδειάζουμε την προχοΐδα μεταξύ της πορείας τιτλοδότησης και ογκομέτρησης**

Υπολογισμός της Κανονικότητας του τιτλοδότη (αραιού KMnO₄)

$$N(\text{meq/ml}) = \frac{m(\text{mg})_{\text{πρωτογ.πρότ. Na}_2\text{C}_2\text{O}_4}}{67,00 (\text{mg/meq})_{\text{Na}_2\text{C}_2\text{O}_4} \times V (\text{ml})_{\text{KMnO}_4}}$$

ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ

Ζυγίζονται με ακρίβεια $\pm 0,0001$ g, **εκ διαφοράς**, σε καθεμιά από **τρεις (αριθμημένες) κωνικές φιάλες** των 250 ml **0,9-1,0 g** αγνώστου δείγματος $\text{Na}_2\text{C}_2\text{O}_4$, το οποίο έχει προηγουμένως ξηρανθεί κατάλληλα (έτοιμο από το παρασκευαστήριο).

Στην πρώτη κωνική φιάλη προστίθενται **περίπου (με ογκομετρικό κύλινδρο) 75 ml H_2SO_4 0,9 M** και η όλη πορεία πραγματοποιείται όπως στην τιτλοδότηση. Ομοίως, πραγματοποιούνται **διαδοχικά** και οι δυο επόμενες ογκομετρήσεις του αγνώστου. **Αφού εκτελεστεί και τυφλό πείραμα**, υπολογίζονται οι τρεις % περιεκτικότητες, η μέση τιμή τους και τα γνωστά στατιστικά.

Υπολογισμός της % Περιεκτικότητας του αγνώστου σε $\text{Na}_2\text{C}_2\text{O}_4$

$$\% \text{Na}_2 \text{C}_2\text{O}_4 = \frac{\bar{N} \text{ (meq/ml)}_{\text{KMnO}_4} \times V \text{ (ml)}_{\text{KMnO}_4} \times 67,00 \text{ (mg /meq)}_{\text{Na}_2 \text{C}_2\text{O}_4}}{m \text{ (mg)}_{\text{δείγματος}}} \times 100$$

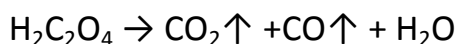
ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΥΦΛΟΥ

Σε κωνική φιάλη (**ομαδικά ανά εξάδα**) προστίθενται **περίπου (με ογκομετρικό κύλινδρο) 75 ml H_2SO_4 0,9 M** και η όλη πορεία ογκομέτρησης πραγματοποιείται όπως και πριν.

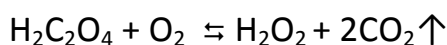
Εκτελείται τυφλό πείραμα, **μόνο μια φορά**, γιατί μικρή ποσότητα KMnO_4 καταναλώνεται για την οξείδωση των αναγωγικών ουσιών που υπάρχουν στο υδατικό διάλυμα του H_2SO_4 και για το χρωματισμό του διαλύματος μέχρι να το αντιληφθεί το ανθρώπινο μάτι. Αν απαιτηθεί **όγκος μεγαλύτερος από μια σταγόνα (0,05 ml)**, αφαιρείται από όλες τις μετρήσεις όγκων (τιτλοδοτήσεις και ογκομετρήσεις).

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. **Μετά τη διάλυση** του $\text{Na}_2\text{C}_2\text{O}_4$ επιβάλλεται η **άμεση ογκομέτρηση** του διαλύματος, γιατί αυτό αποσυντίθεται με την παραμονή.
2. Η θερμοκρασία του διαλύματος **δεν πρέπει να υπερβεί τους 90 °C**, γιατί υπάρχει κίνδυνος διάσπασης του $\text{H}_2\text{C}_2\text{O}_4$ σύμφωνα με την αντίδραση:

3. Κατά την αντίδραση $\text{MnO}_4^- - \text{C}_2\text{O}_4^{2-}$ **σε υψηλή θερμοκρασία** είναι δυνατό να σχηματιστεί H_2O_2 , σύμφωνα με την αντίδραση:

Αν το H_2O_2 αντιδράσει με το KMnO_4 , δε δημιουργείται σφάλμα, αν όμως αυτό διασπαστεί πριν αντιδράσει με το KMnO_4 , κατά την τιτλοδότηση καταναλώνεται μικρότερος όγκος διαλύματος KMnO_4 , άρα $N_{\text{πειρ}} > N_{\text{πραγμ}}$.

4. Η αντίδραση $\text{MnO}_4^- - \text{C}_2\text{O}_4^{2-}$ είναι αργή, όπως διαπιστώνεται από τον βραδύ αποχρωματισμό των πρώτων σταγόνων του διαλύματος του KMnO_4 . Γι' αυτό υποβοηθείται η αύξηση της ταχύτητας της εν λόγω αντίδρασης με θέρμανση του ογκομετρούμενου διαλύματος. Όμως τα ιόντα Mn^{2+} , που παράγονται από αυτή την αντίδραση, δρουν στη συνέχεια καταλυτικά και επιταχύνουν την αντίδραση ογκομέτρησης (**αυτοκατάλυση**).
5. Απαιτείται **έντονη ανάδευση** του ογκομετρούμενου διαλύματος σε όλη τη διάρκεια της ογκομέτρησης, ώστε να αποφευχθεί τοπική περίσσεια υπερμαγγανικών ιόντων, η οποία είναι δυνατό να προκαλέσει τοπική ελάττωση της συγκέντρωσης H^+ , που μπορεί να οδηγήσει σε αναγωγή των MnO_4^- προς MnO_2 . Επίσης, το διάλυμα των MnO_4^- πρέπει να προστίθεται **απευθείας στο ογκομετρούμενο διάλυμα** και **όχι στα τοιχώματα της κωνικής φιάλης**, για να αποφευχθεί η αναγωγή των MnO_4^- προς MnO_2 .